

Pregledni članak/

Review paper

Prihvaćeno: 1. lipnja 2015.

Dr. sc. Diana Nenadić-Bilan

Sveučilište u Zadru,

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja

PREDŠKOLSKO DIJETE I BAŠTINA – ISTRAŽIVANJE U MUZEJU

Sažetak: *U radu se ukazuje na potrebu i mogućnosti organiziranja edukacijskih aktivnosti za djecu predškolske dobi u upoznavanju i istraživanju kulturne baštine u muzejskom kontekstu. Pri tome se posebna pozornost posvećuje temeljnim polazištima u istraživanju baštine u muzejskom okruženju. Na kraju se daje kratki prikaz iskustava u organizaciji posjeta Etnološkom odjelu Narodnog muzeja u Zadru. Muzejski eksponati izazvali su zanimanje u djece te ih potaknuli na diskusiju i različite vrste aktivnosti u vedrom i spontanom ozračju.*

Ključne riječi: *istraživanje baštine, baština kao vrijednost, djeca predškolske dobi, muzejski kontekst, pristup u istraživanju baštine*

1. Muzej - kulturna i edukacijska institucija

Izvanredan porast otvaranja muzejskih ustanova diljem svijeta nakon Drugog svjetskog rata govori o važnosti muzeja kao društvenog fenomena. Prema Fyfe (2004), 95 % muzeja u svijetu otvorena je nakon II. svjetskog rata. Pokušavajući utvrditi razloge rastuće ekspanzije otvaranja muzeja, Macdonald (2011:5) navodi „zabrinutost zbog društvene amnezije ili zaborava prošlosti, potragu za autentičnošću, kao i „pravim stvarima“ u odbacivanju konzumentskog društva, pokušaje uređivanja fragmentacije identiteta ili individualizacije te želju za cjeloživotnim i iskustvenim učenjem“.

Neki autori, s druge strane, uočavaju sveprisutnu krizu muzeja i njihove uloge upravo u 20. stoljeću (npr. Monreal, 2001). U istom pravcu razmišlja i Hudales (2007) koji, analizirajući krizu muzejskih institucija u Sloveniji, ukazuje na njihovu fosiliziranost, nespremnost i nesnalaženje u suvremenom vremenu naglih socijalnih promjena. Na ambivalentnu situaciju ukazuje i uporaba pojmova „nova muzeologija“ i „muzeologija zajednice“, a prema kojima je funkcija muzeja „sakupljanje, zaštita i očuvanje kulturne baštine“ (Hudales, 2007:423). Krajem dvadesetog stoljeća uočava se još jedno gibanje u muzejskoj teoriji i praksi – sve se više govori o važnosti lokalnih muzeja te se istovremeno u većem broju otvaraju mali muzeji u lokalnim zajednicama. Stoga Perot (2001) ukazuje na ključnu važnost muzeja u razvoju politike nekog grada. Uvode se i novi nazivi (nacionalni parkovi, ekomuzeji, zavičajne i memorijalne zbirke i dr) kako bi se ukazalo na otvoreniju, dinamičniju i edukativniju mogućnost ostvarivanja funkcija muzeja.

Muzeologija kao znanstvena disciplina prikuplja, znanstveno obrađuje, čuva i izlaže muzejsku građu. Suvremena muzeologija se danas smješta na razmeđu različitih disciplina - od sociologije, psihologije, pedagogije, povijesti do komunikologije (Gob i Drouguet, 2007). U odnosu na tradicionalnu muzeologiju, sve se više govori i o kritičkoj muzeologiji u čijem je fokusu proučavanje funkcije muzeja u društvu, odnosno istraživanje socijalnih, političkih i ekonomskih korijena muzeja i njegove moguće uloge u unaprjeđivanju društva (Navarro, 2012).

Suvremeni muzej nije više orijentiran samo na čuvanje i izlaganje predmeta iz kulturne baštine, nego očituje i dinamičnije procese koji su proaktivni i interaktivni u odnosu na posjetitelje. Djeca u muzejima dolaze u kontakt s različitim aspektima stvarnosti koja je izvan dohvata njihovog prostora i vremena. Muzej kao edukacijski prostor omogućuje prijenos kulturnih kodova, perpetuiranje identiteta, kao i operacionalizaciju prošlog iskustva. Muzeji sve više postaju prostorima gdje djeca mogu aktivno konstruirati znanja te izgrađivati osobni i nacionalni identitet. Intervjuirajući djecu u dobi od 7 do 11 godina Harris (1997, prema Blake, 2005) je utvrdio kako djeca vole istraživati prošlost i to na

aktivan način koji im omogućuje da dodiruju izložene predmete. Djeca posebice vole interaktivne izložbe, kreativne aktivnosti i aktivnosti na računalu u muzeju. Vodeći računa o razvojnim karakteristikama djece i prirodi njihovog učenja, u organizaciji izložbi valja voditi računa o nekim temeljnim zahtjevima: učenje na zabavan način; interaktivni karakter izložbe koji dopušta dodirivanje izložaka; osiguranje dovoljnog broja izloženih predmeta; minimalni zapisi uz izložene predmete; izbjegavanje dugotrajnog čekanja u redu.

Kao i u svim drugim aktivnostima, i u muzejskim posjetima valja voditi računa o dječjim interesima i potrebama. Kako bi muzej izašao u susret potrebama posjetitelja, Rand (2001: 13-14) navodi listu prava posjetitelja: udobnost, orijentacija, dobrodošlica, zabava, socijalizacija, poštivanje, komunikacija, učenje, izbor i kontrola, izazov i povjerenje te revitalizacija.

2. Baština kao vrijednost

Svako društvo nastoji saznati što više o svojim povijesnim i kulturnim korijenima te istražiti i očuvati spomen na vlastitu baštinu. Navedeno je osobito značajno u suvremenim globalizacijskim procesima, odnosno u procesima internacionalizacije politike, gospodarstva i kulture. Nagli razvoj komunikacijske tehnologije, slobodno kretanje kapitala i trgovinska integracija utječu na sva područja nacionalnog djelovanja. Globalizacijski tijekovi su donijeli mnoge pozitivne pomake u suvremenim društvima, ali i brojne dvojbe. Naime, na globalizaciju se gleda često i „... kao na proces pozapadnjačenja. Sve se dogodilo u Europi: prvo je došla renesansa, onda prosvjetiteljstvo i industrijska revolucija i to je dovelo do poboljšanja životnih uvjeta na Zapadu. A sada se ta velika postignuća Zapada šire po svijetu. Globalizacija, prema tom shvaćanju, ne samo da je pozitivna, već je i dar Zapada svijetu „ (Sen, 2007:120). Kao ključne negativne učinke globalizacije Krznar (2009:131), osim ekonomskih problema (osiromašenje i glad) i povećanog pritiska na okoliš (iscrpljivanje zaliha i emisija štetnih tvari), navodi uništenje okolišnih i kulturnih posebnosti: „Ukoliko se iz ekonomskih razloga okoliš destruirao do mjere biološkog nefunkcioniranja, dolazi i do destruiranja kulturnih koncepata i obrazaca lokalnih zajednica“.

Globalizacija kulture mogla bi se shvatiti kao redukcija kulturnog pluralizma te nametanje jednog poželjnog kulturnog obrasca, pa onda i kulturnog identiteta. Globalna kultura se ne može povezati s nekim konkretnim nacionalnim i povijesnim identitetom. Stoga Čolić (2004:189) upozorava „za razliku od nacionalnih kultura globalna kultura je kultura bez sjećanja.“

Već samo terminološko značenje riječi *baština* upućuje na sve ono što osoba ili skupina (narod) nasljeđuje od predaka. Naime, riječ *baština* je posuđenica iz crkvenoslavenskog jezika: *bašta* u značenju *otac*, što dolazi od

praslavenskog korijena *batjina* –očevina (Gluhak, 1993:561). Pojam *baština* je prvotno označavala svu pokretnu i nepokretnu imovinu koja se nasljeđivala po muškoj liniji. U suvremenom shvaćanju izraz *baština* se odnosi na ukupnost sačuvanih kulturnih dobara. „Predmet baštine je realni predmet koji svojim materijalom i oblikom dokumentira realnost u kojoj je nastao, u kojoj je živio i s kojom je ušao u sadašnjost „ (Maroević, 1993: 120).

Čuvanje nacionalne materijalne i nematerijalne baštine predstavlja jednu od temeljnih vrijednosti koju su usvojile suvremene zemlje (UNESCO je već 1972. godine donio Konvenciju o svjetskoj baštini). U Konvenciji o zaštiti nematerijalne kulturne baštine (Narodne novine, 2005) ukazuje se na potrebu osiguravanja mjera održivosti kulturne baštine uključujući identifikaciju, dokumentaciju, istraživanje, očuvanje, zaštitu, promociju, unapređivanje, prijenos, osobito putem formalne i neformalne edukacije, kao i revitalizaciju različitih aspekata takve baštine.

U aktivnom pristupu očuvanju kulturne baštine moguće je uočiti tri načina djelovanja - odgoj i obrazovanje stanovništva, samoobrazovanje pojedinca te sustavan odgoj i obrazovanje u odgojno-obrazovnim ustanovama (Rosić, 2005). Vrijednosti baštine označene su kao polazište i u temeljnim dokumentima u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. U *Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* vrijednosti proizlaze „ iz opredijeljenosti hrvatske obrazovne politike za cjeloviti osobni razvoj djeteta, za čuvanje i razvijanje nacionalne, duhovne, materijalne i prirodne baštine Republike Hrvatske, za europski suživot te za stvaranje društva znanja i vrijednosti koje će omogućiti napredak i održivi razvoj“ (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014:15). Tako kulturno nasljeđe postaje vrijednost koja se ne odnosi samo na prošlost, nego i na budućnost.

3. Polazišta u istraživanju baštine u muzejskom kontekstu

Kada se govori o upoznavanju i istraživanju sadržaja baštine, onda se pritom najčešće misli na formalne kontekste učenja unutar odgojno-obrazovnih institucija. Međutim, upravo su muzejski prostori pogodno okruženje informalnog učenja i istraživanja tradicijskih sadržaja. Učenje i istraživanje u informalnom okruženju se odnosi na kumulativne aspekte iskustvenog učenja koje karakteriziraju dragovoljnost, otvorenost, nelinearnost, intrinzična motiviranost, sloboda izbora, suradnja te drukčiji pristup vrjednovanju procesa i postignuća.

Edukativni programi u muzejima su vezani uz stalni postav, povremene izložbe, određene teme i akcije. S obzirom na oblike aktivnosti najčešće se organiziraju didaktičke izložbe, vodstva, radionice, predavanja, pričaonice,

igraonice te videoprojeksije. Muzejski eksponati su predstavljeni na način primjeren uglavnom školskoj djeci, a muzejski pedagozi upućuju i objašnjavaju kontekst nastanka i funkciju izložbenih predmeta. Prilikom razgleda izložbe, učenike se motivira na aktivnije sudjelovanje u izražavanju i istraživanju. Nakon uvodnog teorijskog dijela, vrlo često slijede aktivnosti u muzejskim radionicama. Nastavak rada se odvija u školi kroz različite vrste aktivnosti, a muzejski pedagozi obavljaju i evaluaciju pomoću anketnog listića kojeg ispunjavaju učitelji i učenici. Prema nekim podacima, najbrojniji korisnici edukativnih aktivnosti koje se održavaju u muzeju su učenici nižih razreda osnovnih škola (Premuž Đipalo, 2014).

S obzirom na to kako djeca spoznaju i otkrivaju izložbene predmete, Paris i Mercer (2002) navode dva tradicionalna oblika - pasivnu recepciju i aktivnu konstrukciju. Pasivna recepcija se odnosi na registraciju informacija, što je značajka reaktivnog modela učenja. Aktivna konstrukcija, kao temeljni proces interaktivnog modela, spoznaja polazi od djetetovih prijašnjih znanja, interesa i socijalnih situacija. Interaktivni model ukazuje kako djetetove osobne interpretacije muzejskih izložaka proizlaze iz njihovih interakcija s fizičkim, osobnim i socijalnim kontekstima. Paris i Mercer navode i treći model upoznavanja muzejskih sadržaja – tzv. transakcijski. Transakcije s objektima mogu dovesti do promjena ne samo u znanjima, nego i u uvjerenjima ili stavovima. U transakcijsko-transformacijskom pristupu dijete je aktivan istraživač koji konstruira i rekonstruira svoje znanje, a na temelju čega mijenja sebe i okruženje. Muzejski prostori omogućuju raznovrsne načine organizacije socijalnih interakcija djece, što potiče sukonstruktivistički pristup istraživanju sadržaja te zajedničko dogovaranje i otkrivanje značenja. Aktivnosti upoznavanja i istraživanja baštine polaze od poticaja, odnosno izložaka i predmeta u postavi muzeja. Leinhardt i Crowley (2002) su mišljenja da izložbeni objekti trebaju posjedovati četiri temeljne karakteristike: rezoluciju i zgusnutost informacija, adekvatnu veličinu, autentičnost i vrijednost. Muzejski predmeti su početak, a ne cilj dječjeg istraživanja. S obzirom da su izložci rijetki i nesvakidašnji, oni izazivaju radoznalost i inicijativu u djece te potiču na istraživanje. Stoga se u mnogim suvremenim muzejima vodi računa o stvaranju bogato opremljene i poticajne sredine. Autentični predmeti predstavljaju polaznu točku u socijalnim interakcijama djece. Njihova je vrijednost i u tome što bude intrinzičnu motivaciju u djece, posebice ako ih djeca mogu uzeti u ruke i istraživati. Izloženi predmeti provociraju djecu na razgovor, dijeljenje iskustava i maštanje.

U istraživanju predmeta baštine predškolska djeca se uključuju u raznovrsne spontane, nelinearne i istraživačke aktivnosti. Abu-Shumays i Leinhardt (2002) klasificiraju komunikacijske aktivnosti u muzeju na vidljive vanjske aktivnosti i one manje vidljive (unutarnje) aktivnosti. Navedene aktivnosti se mogu uočiti praćenjem razgovora djece u muzeju. U promatranju

i osluškivanju razgovora između djece navedene autorice predlaže tzv. OBAM¹ model. Riječ je o konceptualnom modelu aktivnosti u muzeju koji je usmjeren na načine kako djeca reagiraju na objekte u muzeju, kako povezuju objekte međusobno te kako stvaraju značenja. OBAM model ukazuje na dvije primarne aktivnosti – *identifikaciju* predmeta ili procesa i *interpretaciju* predmeta ili procesa. Identifikacija je povezana s tri tzv. sekundarna čvora – *klasifikacijom*, *određivanjem podrijetla* i *kontekstualizacijom*. Svaki od navedenih čvorova sadrži sklop aktivnosti koje pomažu u identifikaciji predmeta. Tako npr. klasifikacija nekog predmeta može značiti njegovu klasifikaciju kao *objekta*, *procesa* ili *primjera*. Određujući podrijetlo nekog predmeta, djeca mogu odrediti *vrijeme*, *mjesto* i *autentičnost* predmeta. U identifikaciji predmeta ili procesa, djeca mogu koristiti i *kontekst* kao treće sredstvo, a pomoću kojega identificiraju predmet uspoređujući ga po *sličnosti*, *funkciji*, *vremenu* ili *mjestu* s nekim drugim predmetom. S druge strane, aktivnosti identifikacije odnose se na *izravne odgovore* i *transformacijsku komunikaciju*. Ove aktivnosti predstavljaju „odgovor na vizualna obilježja predmeta, ili pak služe kako bi se odredila značenja i važnost“ (Abu-Shumays i Leinhardt, 2002: 58). Izravan odgovor uključuje *opis* predmeta i *emocionalnu reakciju* na predmet (sviđanje ili nesviđanje). Transformacijska komunikacija je vidljiva u *prosudbi* i *razumijevanju svrhe* izložbe.

Mogućnosti upoznavanja i učenja o baštini u muzejskim prostorima u značajnoj mjeri ovisi o pozitivnom ozračju, odnosno recipročnim interakcijama i zabavnom druženju djece i odraslih. Muzej jest mjesto gdje djeca i odrasli mogu izgrađivati *zajednicu koja uči*. Odraslima su na raspolaganju brojne strategije podupiranja djetetovog istraživanja i upoznavanja baštine u muzejskom kontekstu. U upoznavanju baštinskih sadržaja djeca trebaju potporu i responzivnost odraslih, ali i socijalno vođeno iskustvo. Prema Piscitelli i Weier (2002), odraslima je na raspolaganju uporaba triju vrsta interaktivnih tehnika podupiranja djetetovog učenja u muzejskom kontekstu: nedirektivne, tzv. *scaffolding*² i direktivne. Među nedirektivne tehnike autorice ubrajaju fizičku blizinu, slušanje, potvrđivanje, komentiranje, ohrabivanje i hvaljenje te modeliranje. Tzv. *scaffolding* tehnike obuhvaćaju osnaživanje, olakšavanje, fokusiranje pozornosti, odgovaranje, opisivanje, osiguravanje informacija, objašnjavanje, čitanje, prisjećanje, predlaganje, pokretanje, hipotetiziranje, čuđenje, izazivanje, postavljanje pitanja, pojašnjavanje, postavljanje problema te sukonstruiranje. Kao direktivne tehnike navode se demonstriranje, davanje instrukcija, usmjeravanje i analiza zadataka. Autorice su mišljenja kako je važno uspostaviti ravnotežu između navedenih tehnika, jer svaka od njih ima svoju ulogu u informalnom učenju u muzejskom okruženju.

1 OBAM – Object Based Activity Model

2 u doslovnom prijevodu „podizanje skela“

Kako bi se omogućilo stjecanje što kvalitetnijih iskustava djece o baštini, neophodna je adekvatna prostorna organizacija muzeja, počevši od ulaza u muzej do pratećih prostorija (npr. toaleti za djecu). Uspješno je uređen muzejski prostor u kojemu postoji ravnoteža između organiziranih i predvidljivih mjesta te područja za istraživanje i otkrivanje. Svakako valja voditi računa i o prostoru za individualna istraživanja, kao i za igru i istraživanje u manjim i većim skupinama.

Prigodom postavljanja izložbi o baštini neophodno je uspostaviti ravnotežu između interaktivnih i statičnih izložbi. Izložbe bi trebale izaći ususret djeci različite dobi, interesa, iskustava i predznanja, kao i osigurati odvijanje aktivnosti iz svih razvojnih područja djece. Neophodno je voditi računa i o fleksibilnoj organizaciji vremena za muzejski posjet. Poseban uvjet za kvalitetno istraživanje sadržaja baštine u muzejima predstavlja dobro pripremljeno muzejsko osoblje, posebice muzejskih pedagoga.

4. Posjet Etnološkom odjelu Narodnog muzeja u Zadru

U svrhu istraživanja načina i reakcija dječjeg upoznavanja kulturne baštine organizirali smo posjet predškolske djece Etnološkom odjelu Narodnog muzeja u Zadru. U razgledu postava Etnološkog odjela sudjelovala su djeca predškolske dobi dječjeg vrtića Radost u Zadru. Riječ je o dvadesetoro djece u dobi od četiri do sedam godina. Bio je to njihov prvi posjet Etnološkom odjelu. U radu s djecom odgojiteljici su pomagale studentice predškolskog odgoja Sveučilišta u Zadru, a u okviru svojih obveza na hospitacijama.

Narodni muzej u Zadru je osnovan 1945. godine, a prvotno se sastojao od Etnografskog i Prirodoslovnog odjela. Etnološki odjel prikuplja tradicijsku seosku kulturu sjeverne Dalmacije koja se dijeli na dinarsku i jadransku. Odjel prikuplja foto, dia i audio dokumentaciju, filmsku dokumentaciju te stare razglednice koje tematski pripadaju seoskoj tradicijskoj kulturi sjeverne Dalmacije i njenom doticaju sa Zadrom.

Zbirke Etnološkog odjela

U prizemlju zgrade (Gradske straže) izložene su fotografija i predmeti, a na katu je prikazana kultura stanovanja. Zbirke Etnološkog odjela čine zbirke nošnji, nakita, oružja, kućnog tekstila, narodnog gospodarstva, predmeta kućnog inventara, lončarskih proizvoda ručnog kola, rukotvorstva i obrta, običaja i vjerovanja, starih fotografija i razglednica, kao i zbirke obitelji Petrović i područne etnografske zbirke Veli Iž.

Organizacija prostora Etnološkog odjela

Problem prostora je trajni problem Etnološkog odjela, što je bilo vidljivo tijekom posjeta. Odjel je smješten u prizemlju i na prvom katu, a na drugom katu su uredi zaposlenika. Na malom prostoru smještene su vrijedne zbirke predmeta koje su izazvale veliku razinu zanimanja u djece, komentiranje te želju za dodirivanjem i daljnjim istraživanjem. Vrijedni predmeti su pohranjeni u zatvorenim staklenim vitrinama u prizemlju zgrade, što onemogućuje raznovrsnije aktivnosti djece te ih usmjerava samo na promatranje i komentiranje. Staklene vitrine nisu visoke, pa djeca s lakoćom mogu razgledavati izložke.

Spiralne drvene stepenice koje vode do prvog i drugog kata predstavljale su poseban izazov djeci. Odgojiteljica i studentice pomno prate djecu prigodom penjanja, jer su stepenice tako dizajnirane da se punim stopalom može stati samo na jednom kraju stepenice. Osim navedenoga, stepenice su prilično uske i strme te neprilagođene najmlađim posjetiteljima. Unatoč navedenom, stepenice izazivaju interes djece, pa se žele nastaviti penjati i na drugi kat.

Na prvom katu muzeja prostor je podijeljen na središnje mjesto i tri odvojene niše, što potiče djecu na pojačanu motoričku aktivnost – trčanje, sakrivanje, zavlčenje... U prizemlju i na gornjem katu postoje sjedalice za posjetitelje koje su postavljene uz zid. Djeca vrlo brzo primjećuju sjedalice te spontano organiziraju igru tko će prije do svoje sjedalice.

Reakcije djece na muzejske eksponate

Promatrajući dječje reakcije, uočavamo verbalne reakcije iznenađenja i oduševljenja (izravni odgovori na privlačnost izloženih predmeta) te prilaženje muzejskim eksponatima sa željom da ih dodirnu i započnu istraživati. U prizemlju Etnološkog odjela posebno oduševljenje dječaka izazvalo je oružje, a djevojčice su osobito pomno razgledavale i komentirale nakit i nošnju. Neka djeca su zapazila i prišla zidnim fotografijama glazbenih instrumenata, običaja, obrta i predmeta kućnog inventara pokušavajući identificirati i interpretirati prikazano. U zbirci glazbenih instrumenata, karakterističnih za dinarsko područje, nalaze se jednocjevne i dvocjevne svirale, diple, diple s mijehom te gusle. Tako je fotografija muškarca obučenog u narodnu nošnju, koji svira u diple s mijehom, izazvala zanimanje jedne skupine dječaka. Prišli su fotografiji pokušavajući pogoditi što muškarac drži u rukama. Nakon pomnog promatranja zaključili su, uz smijeh, da je riječ o svinji.

Posebnu pozornost privukle su kartonski likovi žene i muškarca obučenih u narodnu nošnju, a koji omogućuju fotografiranje posjetiteljima muzeja. Međutim, kako navedeni likovi veličinom nisu primjereni visini djece predškolske

dobi, djeca su pokušavala na različite načine (npr. penjanjem na sjedalicu, poskakivanjem) uvući svoju glavu u prazni otvor kartonskih likova.

Demontirano otočno ognjište (komin s napom), uobičajeni rekviziti oko kućnog ognjišta, te posude za pripremu hrane iz drva, metala i stakla potiču djecu prvo na razgledavanje, prepoznavanje i opisivanje, a zatim na dodirivanje i isprobavanje funkcija predmeta. Osobito uživaju u sjedenju na malenim tronošcima ispred ognjišta, pri čemu pažljivo zaobilaze slamu koja pokriva dio poda ispred kamina. Svjesni da izloženi predmeti i dijelovi namještaja nisu za igru, komentiraju kako će šteta u slučaju lomljenja tronošca iznositi „pet tisuća dolara“.

Djeca prepoznaju predmete iz zbirke lončarskih proizvoda te, uspoređujući ih, pokušavaju pronaći najveću. Dodiruju posude, uvlače ruke, traže što je unutra te pretpostavljaju što se nekoć držalo u posudama. Neka djeca izjavljuju kako i oni imaju kod kuće slične posude i vrčeve. Zbirka narodnog gospodarstva, koju čine pribor i pomagala u zemljoradnji (uzgoju žitarica i maslinarstvo), stočarstvu i ribarstvu te lovu na sitnu divljač izaziva divljenje dječaka i natjecanje u odabiru „najboljeg predmeta“.

Tijekom trajanja posjeta škrinje u prizemlju i na prvom katu ne prestaju izazivati pozornost djece. Unatoč upozorenjima odraslih, otvaraju škrinju, zaviruju i traže što je unutra, a potom sjede na njoj. Kreveti na gornjem katu potiču djecu prvo na sjedenje, a zatim na ležanje.

Djeca ne poznaju predmete za obradu tekstilnih vlakana, tkanje, pletenje, vez te predmete obućarskog obrta. Djevojčice su posebno fascinirane tkalačkim stanom. Izložene tkalačke stanove uspoređuju s onima na zidnim fotografijama. Razgledavaju tkane pokrivače i određuju im podrijetlo („To je iz Engleske“). Jedna djevojčica prstima prebire niti vune na tkalačkom stanu i izjavljuje da je to harfa. Počinje ritmički povlačiti prstima istovremeno pjevajući pjesmicu.

5. Umjesto zaključka

Materijalna i nematerijalna baština je od neprocjenjive vrijednosti svakome narodu jer, između ostaloga, dostvara osobni identitet svakog njegovog pojedinca. Baština predstavlja izvor primarne spoznaje te jednu od temeljnih vrijednosti. U odgoju i obrazovanju djece i mladih kulturna baština nosi ogroman potencijal, pa stoga muzejski prostori predstavljaju primjereno mjesto informalnog učenja i istraživanja sadržaja baštine. Muzeji kao čuvari baštine i medijatori kolektivnog iskustva prenose kulturne kodove mladim naraštajima onemogućavajući njihov zaborav i propadanje.

U organiziranju susreta prošlosti i sadašnjosti u muzeju treba polaziti od spoznaja suvremene pedagogije i psihologije kako bi upoznavanje i istraživanje baštine bilo razvojno primjereno i zanimljivo posjetiteljima, posebice djeci

predškolske dobi. Uvažavajući značaj naslijeđa i vrijednosti baštine, valja dodatno promišljati o suradnji predškolskih ustanova i muzeja te unaprjeđivati pedagošku djelatnost u muzejima.

Literatura

1. Abu-Shumays, M.; Leinhardt, G. (2002). Two Docents in Three Museums: Central and Peripheral Participation. U: Leinhardt, G.; Crowley, K.; Knutson, K. (ur.): *Learning Conversations in Museums*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 45-81.
2. Blake, G. (2005). *The Engaging Museum, Developing Museum for Visitor Involvement*. New York: Routledge.
3. Čolić, S. (2004). Globalizacija, kultura kapitalizma i globalna kultura, *Narodna umjetnost*, 41(2), 185-192.
4. Fyfe, G. (2004). Reproductions, cultural capital and museums: aspects of the culture of copies. *Museum and society*, 2 (1), 47-67.
5. Gluhak, A. (1993). *Hrvatski etimološki rječnik*. Zagreb : August Cesarec.
6. Gob, A.; Drouguet, N. (2007). *Muzeologija*. Zagreb: Antibarbarus.
7. Hudales, J. (2007). Museums "at the heart of community": local museums in the post-socialist period in Slovenia. *Etnografica*, 11(2), 421-439.
8. Krznar, T. (2009). Globalizacija kao destruktor identiteta. *Filozofska istraživanja*, 29(1), 131-143.
9. Leinhardt, G.; Crowley, K.(2002). Objects of Learning, Objects of Talk: Changing Minds in Museums. U: Paris, S.G. (ur.): *Perspectives on Object-Centered Learning in Museums*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 301- 325.
10. Macdonald, S.(ed.) (2011). *A Companion to Museum Studies*. London: Blackwell Publishing Ltd.
11. Maroević, I. (1993). *Uvod u muzeologiju*. Zagreb: Zavod za informacijske studije.
12. Monreal, L.(2001). *Museums for the 21st century: from crisis to success*.U: *Managing Change: the Museum Facing Economic Social Challenges*. Barcelona: ICOM.
13. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. (2014). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.

14. Navarro, O. (2012). History and education as bases for museum legitimacy in latin american museums: some comments for a discussion from a critical museology point of view, *Museological Brunensia*,1, 28-33.
15. Paris, S.G.; Mercer, M.J. (2002). Finding Self in Objects: Identity Exploration in Museums. U: Leinhardt, G.; Crowley, K.; Knutson, K. (ur.): Learning Conversations in Museums. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 401-425.
16. Perot, J.(2001). The museums we aspire to. *ICOM News* , 54(3), 2-3.
17. Piscitelli, B.; Weier, K. (2002). Learning With, Through, and About Art: The Role of Social Interactions. U: Paris, S.G. (ur.): Perspectives on Object-Centered Learning in Museums. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 121-153.
18. Premuž Đipalo, V. (2014). Edukacija u etnografskom muzeju Split, *Etnologica Dalmatica*, 21, 165-172.
19. Rand, J. (2001). Forum: The 227-mile museum, or a visitors'bill of rights. *Curator*, 44(1), 7-14.
20. Rosić,V. (2005). Pedagoško značenje muzeja. U zborniku: *Zavičajno blago u funkciji razvoja Zabiokovlja*, Split: Književni krug, 265-278.
21. Sen, A. (2007). Identitet i nasilje. Iluzija sudbine. Zagreb: Poslovnidnevnik – Masmedia.
22. Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine (2005). *Narodne novine*, 5, 15.6.2005.

Diana Nenadić-Bilan, PhD

Department of primary and
pre-school education
University of Zadar

PRESCHOOLER AND HERITAGE - RESEARCH AT THE MUSEUM

Summary: *The paper points to the need and possibilities for organizing educational activities for pre-school children in learning about and exploring the cultural heritage in the museum context. It pays special attention to the fundamental starting points in the heritage research in the museum environment. At the end of the article there is a brief overview of experience in the organization of the visit to Ethnological department of the National Museum in Zadar. The museum exhibits have aroused a great interest in the children and encouraged them to discuss and engage in the different types of activities in a joyful and spontaneous atmosphere.*

Key words: *research of heritage, heritage as a value, preschool children, museum context, approach to the research of heritage*